

Аліна Нестеренко,
студентка 2 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Наук. керівник: **М.М. Антощак,**
к. і. н., доцент (БДПУ)

ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ: ПОЛІТИЧНИЙ КРОК ЧИ ДУХОВНИЙ ВИБІР ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО?

Актуальність проблеми: Сьогодні можна говорити про низку досить серйозних проблем у сфері української релігії. Однією з найгостріших є проблема глибокого розколу у православ'ї. Нині православні прочани складають 52% від кількості всіх віруючих в Україні. Проте єдиної православної церкви у нас немає і українське православ'я чітко розмежоване на три конфесії: Українська Православна Церква, підпорядкована Московському патріархату – понад 6 тис. общин, 64 монастирі; Українська Православна Церква, підпорядкована Київському патріархату – майже 2 тис. общин, 15 монастирів; Українська Автокефальна Православна Церква – біля 600 конфесій. Конфесійна роз'єднаність значно перешкоджає консолідації суспільства, провокує протистояння та відкриті конфлікти між віруючим населенням України.

Важливість даної теми, безперечно, велика, тому що релігія як надбуденне явище є одною з форм суспільної свідомості, що протягом тисячоліть відігравала величезну (часом вирішальну) роль в ході історичного процесу. Це одна з найважливіших подій в нашій історії, яка визначила шляхи подальшого розвитку Київської Русі, а потім – і української держави.

Ступінь досліджування проблеми. Історії християнізації Русі та вивченню історії церкви даного періоду було присвячено низку публікацій на сторінках журналу Українського історичного товариства "Український історик". Пошуки нових відомостей проводились відомим вченим XVIII ст. В.М. Татіщевим. Він знайшов, наприклад, і включив до складу "Истории Российской" відомий Іоакімівський літопис, що має відомості про звернення руського народу в християнство. Подібні пошуки велись М. В. Ломоносовим і М.М. Карамзіним. Ідея єдності Русі XIII ст. знайшла обґрунтування у працях В. Й. Ключевського і М.І. Костомарова. Одна з найкращих робіт другої половини XIX ст. – тритомник О. М. Афанасьєва "Поетичні погляди слов'ян на природу" (М., 1865-1869). У ній зібрано і систематизовано великий фактичний матеріал, проте в своєму аналізі автор не завжди спирався на наявні дані, тому подекуди робив необґрунтовані висновки.

В XIX – на початку XX ст. надрукована велика кількість праць з ранньої історії руської церкви, де зверталась увага на проблеми, пов'язані з хрещенням руського народу. Найбільш ґрунтовними є дослідження митрополита Мокарія (М. П. Булгакова), Є. Є. Голубинського, О. О. Шахматова, М.Д. Присельникова, В.А. Пархоменка, Н. Полонської-Василенко. Зазначена тема не залишилась поза увагою сучасних істориків. Ґрунтовною джерелознавчою базою характеризуються праці, присвячені соціально-економічному і культурно-історичному розвитку Русі

(М. Ю. Брайчевського, П. П. Толочко, А.М. Кирпичникова, П. О. Раппопорта, В. Л. Яніна, М. П. Кучери, О. П. Моці, А. В. Кузи, А. О. Мединцевої, П.Ф. Лисенка, Г. В. Штихова).

Певним чином торкаються теми хрещення Русі В. Коваленко, Л. Коваленко, Є. Харьковщенко, Є. Кабанець, Ю.Беляев, Р. Скринников, І. Хміль.

Мета і методи досліджування проблеми. Метою даної роботи є з'ясувати: впровадження християнства було політичним кроком чи все ж таки духовним вибором князя Володимира. Під час дослідження використано як загальнонаукові методи (історичний, системно-структурний, узагальнюючий), так і спеціальні джерелознавчі (евристичний, конкретно-пошуковий).

Сутність дослідження. Офіційне запровадження християнства – панівної ідеології Київської Русі – її правлячою верхівкою наприкінці 80-х років X ст. було значною історичною подією, яка суттєво вплинула на життя давньоруського суспільства. Ця епохальна подія була підготовлена всім перебігом внутрішнього розвитку східнослов'янської держави, що проходив у річищі загальноісторичних закономірностей.

На процес християнізації вплинуло низка чинників. По-перше, у надважливому центрі Русі, Новгороді, хрещення почалося лише 990 року, і тривало не один рік, так як північне населення Русі скептичніше ставилося до нової релігії. По-друге, хрещення відбувалося «вогнем і мечем», руйнувалися язичницькі капища. Відповідно, такі дії потребували підготовки, певного часу на виконання та ще більше часу на те, щоб примусово охрещена спільність припинила спротив і прийняла нову релігію.

По-третє, значно швидше нова релігія поширювалася по містах, оминаючи невеликі поселення. По-четверте, каста волхвів, служителів культів язичництва, користувалася неймовірною повагою у населення і деякий час після впровадження нової релігії мала значний вплив. І лише їх повне знищення, а скоріше – зникнення, можна було вважати за перемогу нової релігії. Саме через ці пункти необ'єктивно буде стверджувати, що християнство було впроваджено за декілька років.

Християнство не було новиною для Русі: існують свідчення про «Аскольдове хрещення», Ольга офіційно прийняла християнство, община християн у Києві була доволі значною. Тобто, хоча русичі і не досить дружньо зустрічали нову державну релігію, для неї був певний ґрунт у руському суспільстві. А чому ж саме православ'я?

«Повість...» пропонує легенду про вибір релігії Володимиром. Іслам не сподобався князю, адже забороняв алкоголь. Представники католицизму майже не мали шансів, адже Володимир, посилаючись на часи Ольги, коли католицька місія на Русі провалилася, також не пристав на доводи щодо користі «західного християнства». Іудаїсти із Хозарського каганату також пропонували свою релігію. Проте Володимирові не сподобалася доля євреїв, котрих вигнали з їх Батьківщини. Проте дещо об'єднувало усі ці релігії – вони були монотеїстичними, тобто мали лише одного верховного Бога.

Лишалася ще одна релігія – православ'я. Звісно, згідно з «Повістю...» обрана вона була не за залишковим принципом, причинам цього вибору

присвячена не одна сторінка. Щодо питання пошуку причин обрання саме православної віри, то можна побачити такі основні пункти: мова проповідей. Православні літургії велися слов'янською мовою і були б одразу зрозумілими населенню, на відміну від служінь на латині, арабській мові чи «єврейських» мовах. Важливим аспектом були культурні зв'язки. Так склалося, що Русь розвивалася у тісному контакті з Візантією. І релігія греків викликала більше довіри у русів, ніж інші, значно менш відомі. Далі – ієрархія у суспільстві. Наприклад, у католицизмі духовенство мало верховенство над світською владою. Було б досить дивно, якщо б Володимир власноруч поступився своїм статусом новоствореній релігії. У «грецькій вірі» світська влада домінувала над релігією, тому це було на руку князеві. Проте вирішальним фактором у виборі релігії стали економічні інтереси. Ще за часів існування античних міст-держав для Подніпров'я визначився південний вектор цивілізаційної орієнтації, який значно посилювався з появою торгового шляху "з варяг у греки". До візантійської орбіти молоду руську державу підштовхувало й традиційне географічне тяжіння, політичні розрахунки. Окрім цього, тогочасний Константинополь був одним із найрозкішніших міст відомого варварам світу, і під враженням його сліпучого блиску виросло кілька поколінь руських князів, які бачили в "світлоносній імперії ромеїв" землю обітовану. У X ст. Київська Русь підтримувала з цією імперією найтісніші політичні й культурні зв'язки, де пропаганда церковного віровчення була складовою дипломатії. Православні ієрархи використовували будь-яку нагоду, аби нав'язати християнство "варварським народам". Русь у цих планах посідала чільне місце. Візантія всіляко намагалася перетворити її на слухняне знаряддя своїх експансіоністських помислів. Християнство мало скріпити цей нерівний союз.

Згідно з однією з версій сучасної історіографії, основна ідея, або мета прийняття християнства, яку ставив собі князь Володимир – це політична єдність земель, володінь, а відтак і суспільна єдність племен і народів, які населяли наші землі. Родовий побут язичництва вів людей до відокремлення. Роди жили замкнуто, цурались одне одного і ворогували між собою. Необхідної єдності можна було досягти тільки завдяки прийняттю нової релігії, релігії, де не багато богів, а тільки один Бог, а де один Бог – там одне хрещення, одна церква, одне суспільство і єдина держава. На протигагу версії про політичний крок князівського вибору свідчить той факт, що християнство стає генетичною основою нашої культури, як духовний, культурний компонент цементує усі наступні епохи. Адже з прийняттям християнства на Русі поширилася писемність, створення визначних пам'яток літератури. Під його впливом розвивалися живопис, кам'яна архітектура, музичне мистецтво, розширювалися і зміцнювалися культурні зв'язки Русі з Візантією, Болгарією, країнами Західної Європи. Разом із християнством на східнослов'янських землях були запроваджені церковний візантійський календар, культ "чудотворних" ікон, культ святих. Християнство внесло позитивні зміни у світогляд людей. Якщо в основі політеїстичних релігійних вірувань стародавніх слов'ян містився страх перед стихійними силами природи, ворожими та панівними, то християнство плекало надію на порятунок, почуття захоплення навколишнім світом.

Основні висновки. Отже, виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що хрещення Русі було як своєрідним політичним кроком, так духовним вибором Володимира Великого. Більшість дослідників вважає, що запровадження християнства в Київській Русі історично зумовлювалося внутрішніми соціально-економічними й політичними причинами, насамперед, потребами феодального суспільного ладу, що формувався. Християнство, як відомо, освячувало авторитетом монотеїстичної релігії князівську владу, сприяло її зміцненню, посиленню міжнародного престижу давньоруської держави, тіснішому політичному, економічному та культурному спілкуванню її з іншими країнами. Великий князь київський став повноцінним суб'єктом міжнародного права, надзвичайно зріс його авторитет, кордони його держави вважалися недоторканими для інших християнських держав. Русь перетворювалася на впливового гравця на міжнародній арені, з інтересами якого змушені були рахуватися європейські держави, які до хрещення ставились до неї з погордою як до варварської країни. Але з іншого боку християнство стало генетичною основою культури як духовний компонент усього суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. Історія України / О.Бойко // Київ.-1999.- 482 с.
2. Моця О.П., Ричка В.М. Київська Русь: Від язичництва до християнства : Навчальний посібник / О.П. Моця, В.М. Ричка. – Київ: Глобус. – 1996. – 224 с.
3. Повесть временных лет / Подг. текста Д. С. Лихачева. Перевод Д. С. Лихачева и Б. А. Романова. Под ред. чл.-корр. В. П. Адриановой-Перетц. – [Изд. 1-е]. – М.–Л.: Издательство Академии наук СССР, 1950. – 404 с.
4. Толочко П.П. Київська Русь / П.П.Толочко. – Київ: Абрис. – 1996. – 358 с.

Наталя Панченко,

студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Наук. керівник: **К. О. Баханов,**
д. пед. н., професор (БДПУ)

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ» НА УРОКАХ ІСТОРІЇ У 7-8 КЛАСАХ

Актуальність. Сучасний динамічний розвиток України, її входження в європейський освітній простір вимагає від шкільної освіти підготовки активних патріотично налаштованих, критично мислячих особистостей. Це в свою чергу потребує використання нових активних та інтерактивних методів навчання. Саме таким методом є «перевернуте навчання», яке дозволяє приділити увагу кожному учню; розвинути самостійність, відповідальність; сформувані вміння вільно висловлювати власну думку; критично ставитись до ситуацій та правильно вести діалог; а вчителю – заощадить час; зацікавить учнів у співпраці; допоможе кожному у розв'язанні питань, які викликали проблему.

Ступінь розробки. Проблема знаходиться на початковій фазі розробки. Засновниками цього методу вважають хіміків Дж. Бергмана та